

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์เมนิวติคส์ (hermeneutic phenomenological method) หรือแบบตีความ ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ศึกษา (setting)

โรงพยาบาล และบ้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล (participants)

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นโรคเรื้อรังตั้งแต่ 2 โรคขึ้นไป ตามการวินิจฉัยของแพทย์ ทั้งเพศชายและเพศหญิง และเคยรับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล ทั้งแผนกผู้ป่วยในและ/หรือผู้ป่วยนอก ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2546 ถึง มิถุนายน 2547 จำนวนผู้ให้ข้อมูล 11 ราย โดยผู้ให้ข้อมูลมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีประสบการณ์การเป็นโรคเรื้อรังตั้งแต่ 2 โรคขึ้นไป
2. สามารถพูด และเข้าใจภาษาไทยได้ มีสติสัมปชัญญะดี
3. ยินดีให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research instrument)

การศึกษานี้ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมืออื่นประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เทปบันทึกเสียง
2. ม้วนเทปคาสเซ็ทสำหรับบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
3. แบบรวบรวมข้อมูล จำนวน 1 ชุด มี 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึก/แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ สมรส บทบาทในครอบครัว ลักษณะของครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพในอดีต อาชีพในปัจจุบัน แหล่งรายได้ ความเพียงพอของรายได้ ค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากการรักษา และผู้ดูแลหลัก

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกข้อมูล/แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติการเจ็บป่วย ประกอบด้วย การวินิจฉัยโรค ระยะเวลาที่เป็นโรค อาการปัจจุบัน การรักษา และอาการข้างเคียงจากการรักษา

ส่วนที่ 3 แนวคำถามเรื่องประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค ซึ่งประกอบด้วย แนวคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค ได้แก่ การให้ความหมายของประสบการณ์ ผลกระทบ การปรับตัว การดูแลตนเอง ปัจจัยที่มีผลต่อการดูแลตนเอง และการได้รับความช่วยเหลือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Streubert & Carpenter, 1995) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เตรียมตัวโดยการศึกษาจากตำรา และฝึกปฏิบัติด้านเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการบันทึกภาคสนาม รวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไปศึกษานำร่องกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 2 ราย เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแนวคำถาม แล้วจึงได้นำมาปรับปรุงแก้ไข ภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคเรื้อรัง 1 ท่าน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 1 ท่าน หลังจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงอีกครั้ง แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจริง

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตลอดการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย

1.1.1 เตรียมความรู้ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เตรียมความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ ผลกระทบจากโรคเรื้อรังต่อผู้สูงอายุ ลักษณะการดำเนินชีวิต การปรับตัว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม ให้ครอบคลุมมากที่สุด

1.1.2 การเตรียมความรู้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา โดยศึกษาปรัชญา แนวคิดหลัก ตลอดจนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษา เทคนิคการสัมภาษณ์ และการจัดบันทึกภาคสนาม เพื่อการศึกษาที่ถูกต้อง และครอบคลุมในประเด็นที่ศึกษามากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง

1.2 สร้างแนวคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎี จากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับความหมายประสบการณ์การเป็นโรค เรื้อรังหลายโรค ผลกระทบจากโรคเรื้อรังในผู้สูงอายุ การปรับตัว การได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งการสร้างแนวคำถามครั้งนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคเรื้อรัง 1 ท่าน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุ 1 ท่าน เพื่อให้แนวคำถามมีความเหมาะสม และครอบคลุม ประเด็นที่ทำการศึกษา

1.3 เตรียมเครื่องมือ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ให้พร้อม เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 การศึกษานำร่อง (pilot study) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานำร่อง โดยศึกษาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตามคุณสมบัติที่กำหนดจำนวน 2 ราย เพื่อทดลองใช้และปรับปรุงแนวคำถามก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เป็นการฝึกทักษะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาความเป็นไปได้ในการวิจัย และแก้ไขคำถามการวิจัย

1.5 การพิจารณาจริยธรรมในการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยส่งโครงร่างวิทยานิพนธ์ให้แก่เลขาธิการคณะกรรมการจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อพิจารณาจริยธรรมในการศึกษาวิจัย

2. ขั้นตอนดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลที่ได้รับการอนุมัติแล้ว จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูล

2.2 เข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาล และหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ต้องการเก็บข้อมูล เพื่อแนะนำและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวาจาอีกครั้งพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดของการวิจัยให้ทราบ

2.3 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากพยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการให้ทราบ

2.4 ผู้วิจัยเข้าพบผู้ให้ข้อมูล แนะนำตัว พุดคุย และสร้างสัมพันธภาพ อธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย รวมทั้งขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจน

พืักษสัทธ์ผู้ให้ข้อมูล เปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ รวมทั้งการให้สิทธิแก่ผู้ให้ข้อมูล ในการที่จะเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการวิจัยในครั้งนี้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูลและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้เวลาในการคิด การตัดสินใจโดยไม่เร่งรัด และหากผู้ให้ข้อมูลยินดีเข้าร่วม การวิจัย ก็จะมีเก็บข้อมูลเมื่อผู้ให้ข้อมูลพร้อม และมีการติดตามไปที่บ้านของผู้ให้ข้อมูลในรายที่ มีความประสงค์ให้สัมภาษณ์ที่บ้าน หรือรายที่ได้ข้อมูลยังไม่ครบสมบูรณ์ หรือรายที่แพทย์อนุญาต ให้กลับบ้าน

2.5 ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลเกิดภาวะวิกฤติทางจิตใจขณะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการช่วยเหลือดังนี้

2.5.1 หยุดการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ระบายความรู้สึกถึงสภาพ ปัญหาความต้องการได้อย่างอิสระ โดยให้ความมั่นใจด้านการปกปิดเป็นความลับในข้อมูลเหล่านี้ ตลอดจนรับฟังอย่างตั้งใจและแสดงความเห็นใจ

2.5.2 ให้กำลังใจ ปลอบใจ และแสดงความเข้าใจในความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2.5.3 หาวิธีการช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล โดยการประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สามารถให้การช่วยเหลือได้ ตลอดจนอำนวยความสะดวก ในเรื่องต่างๆ ที่สามารถกระทำได้ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคต่างๆ 4 วิธี ดังนี้

2.6.1 การสัมภาษณ์ (interviews) ผู้วิจัยให้ความสนใจเกี่ยวกับ การให้ความหมาย ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ซ่อนเร้น รายละเอียดหรือข้อปลีกย่อยต่างๆ ในประเด็นที่จะทำการศึกษา โดยระยะเวลาของการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และความพร้อมในการให้ข้อมูลของผู้ให้ ข้อมูล การสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interviews) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในบริบทที่เป็นธรรมชาติร่วมกับการตะล่อมกล่อมเกลา (probes) โดยใช้คำถามปลายเปิดให้ผู้ให้ข้อมูล ได้เล่าถึงประสบการณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ ผู้วิจัยถามต่อเนื่องจากคำตอบเดิมที่ผู้ให้ข้อมูลเล่า เพื่อ เจาะลึกและสืบค้นในประเด็นที่ต้องการ หลังจากการสัมภาษณ์ครั้งแรกเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการนัดผู้ให้ข้อมูล สัมภาษณ์ครั้งต่อไป ซึ่งขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความยินยอมของผู้ให้ข้อมูลด้วยทุกครั้ง ทำเช่นนี้ ไปจนกว่าข้อมูลจะมีการอิ่มตัว (saturation of data) ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ มีความซ้ำ ๆ กัน และไม่มีข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม เวลาในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล ครั้งแรกประมาณ 60 นาที ถึง 90 นาที ครั้งหลังประมาณ 45 นาที ถึง 60 นาที ส่วนจำนวนครั้งขึ้นอยู่กับ ความอิ่มตัวของข้อมูล แต่ละรายได้รับการสัมภาษณ์ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป

2.6.2 การสังเกต (observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observations) ซึ่งทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ โดยสังเกตพฤติกรรม ลักษณะบุคลิกภาพ

อาการและอาการแสดง สัมพันธภาพและการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลรอบข้าง ลักษณะการติดต่อสื่อสาร ด้วยการใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทาง กิจกรรมการการดำเนินชีวิตประจำวัน และสภาพแวดล้อม

2.6.3 การจดบันทึกภาคสนาม (field notes) กระทำร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลขณะสัมภาษณ์ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการสัมภาษณ์ หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างสมมติฐานชั่วคราว วิธีการหรือเทคนิคที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่ได้รับข้อมูลตามต้องการ แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป โดยบันทึกสรุปสั้นๆ ส่วนรายละเอียดนำมาบันทึกภายหลัง เพื่อเป็นการค้นหาและการประเมินข้อมูลเพิ่มเติม

2.6.4 การบันทึกเทป ผู้วิจัยทำการบันทึกเทปเสียงสนทนา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทุกราย เพื่อให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน เมื่อได้รับการยินยอมจึงทำการบันทึก

2.7 การแปลผลข้อมูลรายวัน หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน ผู้วิจัยทำการแปลผลข้อมูลรายวันโดย

2.7.1 นำข้อมูลที่ได้อ่านบันทึกให้เป็นระเบียบทุกวันหลังการสัมภาษณ์ โดยนำมาถอดเทปเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้ง โดยเปรียบเทียบจากการเปิดเทปบันทึกเสียงซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้งในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.7.2 อ่านข้อความจากการถอดเทปทั้งหมด เพื่อทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้อ่าน พร้อมตั้งคำถามจากข้อมูลที่คลุมเครือหรือไม่ชัดเจน และข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน เพื่อที่จะนำไปสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

2.7.3 วิเคราะห์ข้อมูลรายวันตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.8 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (trustworthiness) เนื่องจากความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ เพราะวิธีการศึกษาไม่ได้เน้นข้อมูลที่เป็นตัวเลข หรือสถิติมายืนยันผลการศึกษาที่ชัดเจน ดังนั้นการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีปฏิบัติเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลตามแนวทางของ ลินคอล์น และ กูบา (Lincoln & Guba, 1985) ดังนี้

2.8.1 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (credibility) ผู้วิจัยได้สร้างความน่าเชื่อถือตั้งแต่ขั้นการเก็บข้อมูลดังนี้

2.8.1.1 ความน่าเชื่อถือของผู้วิจัย (Researcher credibility) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้เกิดความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย ซึ่งจะมีผลต่อความความถูกต้องและเป็นจริงของข้อมูล การพบผู้ให้ข้อมูล

ครั้งแรก ผู้วิจัยจะให้เจ้าหน้าที่พยาบาลที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยเป็นผู้แนะนำผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลรู้จัก หลังจากนั้นผู้วิจัยได้พูดคุยและสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจและยินยอมให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ

2.8.1.2 กระบวนการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและชัดเจนมากที่สุดตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ทั้งนี้การสร้างสัมพันธภาพของผู้วิจัยจะต้องให้ผู้ให้ข้อมูลเกิดความไว้วางใจ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ต่างๆ ได้ครอบคลุมและเป็นจริง พร้อมทั้งมีการนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยในการสัมภาษณ์ เช่น เทคนิคการถามซ้ำ การสะท้อนคำถาม การยกตัวอย่างประกอบ เป็นต้น ขณะสัมภาษณ์มีการบันทึกเทป พร้อมการจดบันทึกภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และเป็นจริงมากที่สุด รวมทั้งครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งกระบวนการและวิธีการดังกล่าวเป็นการยืนยันผลของข้อมูลที่ได้มีความเป็นจริง และข้อมูลมีความถูกต้อง และตรวจสอบได้ (credibility)

2.8.1.3 การตรวจสอบข้อมูลรายวัน ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้บันทึกไว้มาสรุปย่อ แล้วนำกลับไปย้อนถามผู้ให้ข้อมูล (member check) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันว่าข้อสรุปนั้นถูกต้องและเป็นจริงตรงกับความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูล

2.8.1.4 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลาย ๆ วิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต จดบันทึกภาคสนาม และการบันทึกเทป

2.8.2 การตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูล (reliability) หรือความสม่ำเสมอ ความคงเส้นคงวาของข้อมูล (consistency) และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นการตรวจสอบภายนอก (inquiry audit) เพื่อยืนยันความตรงของข้อมูลในประเด็นที่ศึกษา

2.8.3 การยืนยันที่มาของข้อมูล (confirmability) ทุกขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่การศึกษายังไม่เป็นทางการ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถตรวจสอบได้

2.9 การสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลสิ้นสุดเมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว (saturation of data) โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้มีความซ้ำๆ กัน หรือไม่มีข้อมูลใหม่ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของแวนแมนเนน (Van Manen, 1990) เป็นการศึกษาข้อมูลตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอริแมนนิวติกซ์ (hermeneutic phenomenology) ซึ่งจะต้อง

อาศัยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์อย่างละเอียดลึกซึ้ง พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงประสบการณ์
 หล่อหลอมความเข้าใจระหว่างผู้ให้ข้อมูล และพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของนักวิจัยที่มีส่วนสำคัญต่อ
 การวิเคราะห์ข้อมูล มีการเชื่อมโยงตั้งแต่เริ่มศึกษาผู้ให้ข้อมูลและขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามบริบทที่
 ศึกษาอย่างละเอียด ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การกลับไปทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ(turn
 to the nature of lived experience) โดยการศึกษาลักษณะการเป็นอยู่ตามธรรมชาติของผู้ให้
 ข้อมูลที่มีผลต่อการศึกษาปรากฏการณ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ประวัติส่วนตัวทั้งในอดีตและ
 ปัจจุบัน สังคม สิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการให้ความหมาย และการรับรู้ประสบการณ์ที่ศึกษา

2. การค้นหาประสบการณ์ที่เป็นอยู่ เหมือนกับอยู่ในสถานการณ์นั้น (investigating
 experience as we live it) เป็นการเรียนรู้ใหม่ ผู้วิจัยต้องลงไปศึกษาเรียนรู้และเก็บรวบรวมข้อมูล
 ในบริบทที่เป็นอยู่ด้วยตนเอง หรือการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ โดยการ
 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้เทคนิคการฟัง การถามย้อนกลับ หรือการยกตัวอย่างประกอบ การ
 สังเกต พร้อมทั้งบันทึกเทปขณะสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนามเพื่อให้ได้ข้อมูลมากยิ่งขึ้น เมื่อ
 สิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งของแต่ละราย ผู้วิจัยนำเทปที่อัดมาถอดเทป และจดบันทึกข้อมูล
 ที่สำคัญต่างๆ ทั้งหมดไว้ พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล และกลับไปสัมภาษณ์ใหม่
 ในส่วนที่ข้อมูลยังไม่ชัดเจนอยู่ จนได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และอิมมิตวามากที่สุด

3. การสะท้อนคิดคำหลักสำคัญ (Reflecting on essential themes) เป็นการสะท้อนคิดคำหลัก ซึ่ง
 จุดประสงค์ของการศึกษาปรากฏการณ์วิทยา คือ การสะท้อนความเข้าใจความหมายของประสบการณ์
 ที่ศึกษา นักวิจัยจะต้องแยก ความจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (presence) กับการให้ความหมาย
 (meaning) การมองเห็นถึงแก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตรวมทั้งกระบวนการของการสะท้อนที่
 เหมาะสมชัดเจน และการแสดงโครงสร้างความหมายของประสบการณ์ชีวิตเป็นขบวนการที่มีความ
 ซับซ้อน อย่างไรก็ตามประสบการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องสื่อให้ผู้อื่นรับรู้ในรูปของเรื่องเล่า ดังนั้นการ
 พยายามทำความเข้าใจความหมายของหน่วยย่อย ๆ ของประสบการณ์ โครงสร้างของความหมาย
 ตลอดจนความหมายของคำหลักจึงมีความจำเป็น

การวิเคราะห์คำหลักสำคัญ (thematic analysis) ซึ่งเป็นขั้นวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากได้ข้อมูล
 มาแล้วโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ถอดข้อมูลจากบทสัมภาษณ์โดยละเอียดคำต่อคำ
2. อ่านข้อมูล ทำความเข้าใจ และพยายามดึงคำหลักสำคัญ (theme) ในการให้ความหมาย
 ของประสบการณ์โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 วิธีการอ่านรายละเอียด (detail approach or line-by-line approach) อ่านบทสัมภาษณ์ทั้งหมดหลายๆ รอบ เลือกขีดเส้นใต้ หรือวงกลมประโยคที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

2.2 วิธีการอ่านโดยการเลือก (selective approach or highlighting approach) โดยเลือกเฉพาะประเด็นที่ศึกษามาวิเคราะห์ ตีความ ทำความเข้าใจ และเขียนบรรยายการรับรู้ การให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างละเอียด พร้อมใส่รหัสข้อมูล (coding) เพื่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูล และกลับมาอ่านทบทวนอีกครั้ง หากมีประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนทำการจดบันทึก เพื่อนำไปสัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

2.3 วิธีการอ่านทำความเข้าใจภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด (wholistic approach or sententious approach) เป็นการอ่านรายละเอียด วิเคราะห์จากภาพรวมที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด รวมทั้งพิจารณาความสัมพันธ์ของประสบการณ์ย่อย และประสบการณ์ในภาพรวมภายใต้บริบทที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด

2.4 นำคำหลักสำคัญมาปรับภาษา หรือใช้คำให้สื่อความหมายถึงประสบการณ์พื้นฐานที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด และจัดหมวดหมู่ของคำหลักสำคัญเหล่านั้น จัดลำดับเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหมวดหมู่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จนครอบคลุมทั้งประเด็นที่มีความหมายเดียวกัน และที่แตกต่างออกไป มีการโยกย้าย ลดความซ้ำซ้อนของประเด็นต่างๆ ให้เหมาะสม หลังจากนั้นนำมาจัดเป็นข้อสรุปของข้อมูลที่ได้ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมปรับปรุงแก้ไขและให้คำปรึกษาตลอดกระบวนการ

2.5 นำคำหลักสำคัญที่ได้กลับไปตรวจสอบความตรงกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

4. การเขียนบรรยายปรากฏการณ์ที่ได้จากการศึกษา (the art of writing and rewriting) เป็นการนำคำหลักสำคัญ (themes) ที่ได้ มาสรุปเป็นภาพรวมอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการคิดทบทวน (re-thinking) การสะท้อนคิดพิจารณา (re-reflection) และการย้อนรำลึก (re-cognizing) จากข้อมูลที่ได้อย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงกับปรากฏการณ์มากที่สุด ก่อนนำไปเขียนปรากฏการณ์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการการเขียนบรรยายสรุปและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยแสดงคำหลักสำคัญพร้อมทั้งยกตัวอย่างข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนประกอบการบรรยาย

5. การคงไว้ซึ่งปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (maintaining a strong and oriented relation) เป็นการทบทวนตรวจสอบข้อมูลที่ได้ โดยตรวจสอบกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้แน่ใจว่าคำหลักสำคัญ (themes) ที่ได้มีความหมายเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาและสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ทั้งหมด

6. การทำให้เกิดความสมดุลของบริบทที่ศึกษาโดยพิจารณาทั้งส่วนย่อย ๆ และโดยภาพรวม (balancing the research context by considering parts and wholes) โดยการพิจารณาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของประสบการณ์ย่อยและประสบการณ์ในภาพรวมตามบริบท เป็นการทบทวนกระบวนการตั้งแต่ ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นสุดท้ายอย่างละเอียดอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าไม่เกิดคำหลักสำคัญหรือแก่นสาระอื่น ๆ ตามมาเพิ่มเติม